

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ: МУАММОЛАР ВА УЛАРНИНГ YECHIMLARI

Odilova Sitora Ergash Qizi

Navoiy innovatsiyalar univesiteti

2- kurs talabasi maktabgacha ta'lim yo'nalishi

Xudoyqulova Nurxon Aminjon Qizi

Navoiy innovatsiyalar univesiteti

maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida qator islohotlar o'tkazilmoqda, ularning bari bolalar va pedagoglar manfaatlari yo'lida xizmat qilishiga, shuningdek maktabgacha ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan. Tizimda qanday muammolar mavjud va ular qay tariqa hal qilinmoqda? Sohada qanday yangiliklar kuzatilmoqda? Islohotlardan nimalarni kutish mumkin? Maktabgacha ta'lim vazirligi (MTV) tizimida o'zgarishlar talaygina. Ularga imkon qadar batafsil to'xtalib o'tamiz.

Kalit so'zi: bolaning, tasavvurlari, haqiqatni, to'ldiradi, Ijodiy o'yinlar, o'yinda amaliy, taassurotlari, borliq, hayotdagi.

Maktabgacha ta'lim tizimida qanday yangiliklar?

2018 yilning sentabr oyidan tatbiq qilinadigan yangi maktabgacha ta'lim dasturi davlat talablariga asoslangan va respublikadagi barcha maktabgacha ta'lim muassasalari yangi dastur bilan tanishtirilgan. Davlat va dastur talablarini o'zida jamlagan hujjatlar paketi barcha mintaqalardagi MTTlarga yetkazilgan. Bundan tashqari, O'zbekistonda birinchi marta hammaga mavzuiy rejalashtirish dasturlari tarqatilgan.

"Ilk qadam" deya nomlangan yangi dasturning asosiy tamoyili - ta'lim jarayoniga qo'shilayotgan kichik yoshli bolalarning ilk qadamlari.

Yangi dasturda barcha narsaning asosi ijtimoiy yondashuvdir, ya'ni diqqat markazida - bola va uning manfaatlari. Pedagog ota-ona, pedagogik tarkib, bolaning o'zi va albatta, jamiyat hamda davlat kabi ijtimoiy hamkorlar bilan bir ijtimoiy muhitni tashkil qiladi.

Dastur asosida bilim olish jarayonini o'yinlar orqali rivojlantirish yotadi. Bolalarda ilm olish, ijod, ijtimoiy yo'nalish kabi tushunchalar rivojlanadi, sog'lom hayot tarzi tarbiyalanadi va ular ijtimoiy muhitda o'zlarini qanday tutish kerakligini tushuna boshlashadi.

Guruhlardagi bolalar soni

Shu yildan boshlab O'zbekistonda bir guruhda 25 nafargacha bola bo'lishi me'yoriy ko'rsatkich sifatida belgilandi, ayniqsa sinov tariqasida faoliyat yuritayotgan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida. Ilgari esa bir guruhdagi bolalar soni 30 dan ziyod, ba'zidan esa 40 tagacha yetar edi, bu esa bolalarning sifatli maktabgacha ta'limga ega bo'lishida muayyan muammolarni keltirib chiqarard

"Prezident topshirig'iga ko'ra, 4 hududda 6 yoshli bolalarni majburiy maktabgacha ta'lim bilan qamrab oluvchi sinov loyihasi yo'lga qo'yildi, ya'ni ular 3 soatlik bepul ta'limga jalb qilinadi, bu 15 soatlik haftalik dastur degani. Bu guruhlarda bolalar soni 25 kishidan oshmasligi kerak. Shu tariqa bizda ilmiy-tarbiyaviy-ta'limiy muhit shakllantiriladi. O'z faoliyatimizga endigina kirishganimizda bolalarni maktabgacha ta'lim jarayoniga qamrab olish 27 foizdan iborat edi, bugunga kelib bu ko'rsatkich 34 foizni tashkil qilmoqda. MTV o'z oldiga katta vazifalarni qo'ymoqda - shu tariqa barcha bolalarni maktabgacha ta'lim tizimiga qamrab olish va bunda bir guruhda 25 nafar bola qoidasiga amal qilish", - deya izohlaydi vazir.

Shuningdek, guruhlarga faqat 25 nafargacha kishini qabul qilish imkonini beruvchi EMIS elektron tizimi ham yo'lga qo'yildi. 2021 yilga borib mamlakatdagi barcha MTT guruhlari bolalar soni shunday bo'ladi.

Yangi qurilish, rekonstruksiya, davlat va xususiy sektor hamkorligi

Albatta, hozircha bolalar bog'chalari yetishmasligi muammosi bor. MTM binolarini qurish, rekonstruksiya qilish borasida katta sa'y-harakatlar boshlangan. 2019 yilning investitsion dasturidan kapital ta'mirlov umuman olib tashlangan. Zero MTV faqat yangi qurilish va rekonstruksiya uchun barcha bolalarni MTMlarga qamrab olish imkonini beradi, deb hisoblaydi.

Prezidentning 3651-sonli qaroriga muvofiq, O'zbekistonda birinchi marta MTV tomonidan Davlat-xususiy sektor hamkorligi (DXSH)ga doir qoidalar ishlab chiqildi. Unda DXSHning 10 modeli ko'rsatilgan bo'lib, ishbilarmonlar ularga jalb qilingan. Qarorda bunday ishbilarmonlar uchun imtiyoz va preferensiyalar belgilab berilgan. Bugunga kelib DXSH bo'yicha 741 shartnoma ro'yxatdan o'tkazilgan, 100 mln dollar (taxminan 780 mlrd so'm) ajratilgan.

Kadrlar yetishmovchiligi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yaxshi ish haqi to'lanmasa, bu kasbga qiziqish bo'lmaydi, albatta. Shu kunga qadar qanchadan-qancha tajribali, yaxshi kadrlar past ish haqi sabab bu kasbni tark etgan. Shu bois joriy yilning mart oyida Prezidentning pedagoglarning maoshini oshirishga doir qarori chiqqan.

Agrippina Shinning so'zlariga ko'ra, o'tgan 27 yil davomida maktabgacha ta'lim tizimidagi tarbiyachilar va MTT xodimlarining tarif stavkasi biror marta oshirilmagan. 2018 yilning mart oyida Maktabgacha ta'lim vazirligi birinchi marta pedagoglarning bazaviy tarif stavkalarini 30 foizga oshirish taklifi bilan chiqdi. Shu yilning sentabridan

oliy ma'lumotga ega pedagoglar uchun bazaviy tarif stavkalari yana 30 foizga oshiriladi.

Kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash

Kadrlar barchasini hal qiladi. MTV ilk kunlardan bu muammoga duch keldi. Bugungi kunda MTT soni oshib bormoqda, nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari ham shular jumlasidandir. Yanvar oyida ularning soni 200 dan ortiq bo'lgan bo'lsa, hozirga kelib bu ko'rsatkich 600 ga yaqinni tashkil qilmoqda. Raqamlar kun sayin oshib bormoqda, chunki xususiy MTTlar va Davlat-xususiy sektori hamkorligi asosidagi MTTlar ochilmoqda. Tabiiyki, kadrlarga bo'lgan talab ham katta.

"Kadrlar bo'lmasa, maktabgacha ta'lim sifati haqida gapirishga hojat ham yo'q. Biz kadrlarni qayta tayyorlash masalasini ishlab chiqdik. Maktabgacha ta'lim mutaxassisligiga ega bo'lmagan pedagoglar juda ko'p. Bugungi kunda akademik litsey va kollejlardagi pedagoglarga ish kamaydi, ular pedagogik tajribaga ega bo'lgan, lekin bazaviy maktabgacha ta'limga oid bilimlarga ega bo'lmagan kishilardir. Bundaylar uchun pedagogika universitetlari qoshida 4 oylik qayta tayyorlash kurslari ochildi. Bugunga kelib 9400 dan ziyod pedagog ularni tugallab, MTV tizimiga qamrab olindi. Bundan tashqari, biz yangi moslashuvchan modelni ishlab chiqdik, ya'ni pedagogik ma'lumotga ega bo'lmagan kishilar uchun 6 oylik kurslar tashkil etildi, ularning soni - 1500 nafar atrofida", - deydi maktabgacha ta'lim vaziri.

Bundan tashqari, Toshkentdagi yangi Puchon Universiteti haqida unutmazlik kerak. 540 tinglovchi bugunga qadar sinovlardan o'tgan. Ular yangi avlod pedagoglari bo'lishadi, bu pedagoglar musiqiy ta'lim, sport ta'limi va boshqa yo'nalishlarda ham ta'lim olib, har tomonlama mutaxassis bo'lib yetishishadi.

Statistika

Maktabgacha ta'lim vazirligi tizimiga 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan 2,5 mln bola qamrab olingan. Respublikadagi MTTlar soni esa - 6154. Ulardan 5586 tasi - davlatga qarashli, 568 tasi nodavlat ta'lim tashkilotidir. Bugunga kelib 859 141 nafar bola maktabgacha ta'lim bilan qamrab olingan, bu umumiy hisobning 34 foizi demakdir. Jami 1 mln 600 dan ziyod bola maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinmagan.

Yangi modellar

Maktabgacha ta'lim vazirligi maqsadi - barcha bolalarni teng asosli va yuqori sifatli maktabgacha ta'lim tizimiga qamrab olish. O'zbekistonda uzoq qishloq punktlari bor, u yerda bolalar bog'chalari yo'q, shunday ekan, maktabgacha ta'lim olishning imkoni yo'q. Qamrovni ta'minlash uchun MTV tomonidan o'qitishning muqobil shakli - oilaviy MTTlar faoliyatini yo'lga qo'yishga doir qaror ishlab chiqildi.

"Fikrimizcha, aynan qishloq joylarda ular o'zini oqlaydi. Ushbu qarorda oilaviy MTT daromad olish huquqiga ega ekanligi qayd etilgan. Bundan tashqari, oliy ma'lumotga ega bo'la turib, muayyan sabablarga ko'ra ishlay olmaydigan ayollar o'z uyida ishchi yollash imkoniga ham ega bo'ladi. Bunda boshqa joylarga nisbatan istisno

mavjud, ya'ni uzoq qishloq joylarida hatto o'rta-maxsus ma'lumotga ega ayollar ham oilaviy MTTda faoliyat yuritishi mumkin. Biz ularni shtatga kiritamiz va ular ish haqi bilan ta'minlanadi. Mebel va metodik ta'minotni vazirlik to'liq o'z zimmasiga oladi", - deydi Agrippina Shin.

Ayni damda taklif etilayotgan va kelgusida ishlab chiqiladigan yana bir model - Islom taraqqiyot banki yordamida mahallalar qoshida bir xona bolalar uchun maktabgacha ta'lim ta'minoti bilan jihozlanadi.

2019 yilning yanvar oyidan har bir bolaga tug'ilishi bilan identifikatsion raqam beriladi va u keyinchalik ana shunga asosan kuzatib boriladi. Hozircha esa bu raqamlar Davlat statistika qo'mitasi, Adliya va Sog'liqni saqlash vazirliklaridan olinadi.

Qo'shimcha xizmatlar

Qaror loyihasiga maktabgacha ta'lim tashkilotlari kechgacha ishlovchi ota-onalar uchun qo'shimcha xizmat ko'rsatishi mumkinligiga doir taklif kiritildi. Tabiiyki, qo'shimcha xizmatlar qo'shimcha to'lov evaziga ko'rsatiladi.

Qog'ozbozlik

Sir emaski, yaqin kunlarga MTTlardagi pedagoglar ko'plab hujjat turlarini to'ldirishlariga to'g'ri kelgan. Vaqti kelganda, qog'ozbozlik sabab bolalarga yetarlicha e'tibor qaratilmagan. Chunki rahbariyat talabini o'z vaqtida bajarmaslik yaxshilikka olib kelmasligini yaxshi bilishgan. Ko'plab yaxshi kadrlar aynan shu qog'ozbozlik sabab ham sevimli kasblaridan voz kechishgan.

Va nihoyat, 2018 yilning 15 iyulida MTTlarda qog'ozbozlikni qisqartirishga oid qaror qabul qilindi. Unga ko'ra, ilgari pedagoglar 9 ta hujjat turini yuritgan bo'lsa, endi ularning soni 4 tagacha qisqartirildi.

Umid qilamizki, amalga oshirilayotgan barcha islohotlar amalda o'z ifodasini topib, farzandlarimiz - sifatli maktabgacha ta'lim, pedagoglar esa - munosib ish haqi va imtiyozlar bilan ta'minlanishadi. Toki har bir bola bog'chaga borgisi kelmay ko'z yosh to'kmasin, yaxshi pedagoglar esa o'z kasbini tashlamasin!

Foydalanilgan adabiyotlar

1. OILA PEDAGOGIKASI, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan darslik sifatida tavsiya etilgan, TOSHKENT - 2007 O.Hasanboyeva, D.Xoliqov... (116-121)

2. OILA PSIXOLOGIYASI, Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun o'quv qo'llanma «SHARQ» NASHRIYOT-MATBAA AKSIYADORLIK kompaniyasi bosh tahririyati TOSHKENT - 2008 (B. Shoumarov, I. O. Haydarov, N. A. Sog'Unov, F. A. Akramova, G. Solihova, G. Niyozmetova (177-178-b))

3. OILA PEDAGOGIKASI, (o'quv qo'llanma) (5110900 - Pedagogikavapsixologiya) ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI ISHANOVA M. Andijon-2019 (126-134-b)

4. PEDAGOGIK MAHORAT, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2010-yil 21-oktyabridagi 396-sonli buyrug'iga asosan 5140800 - "Pedagogika va psixologiya ta'lim yo'nalishi"ning talabalari (o'quvchilari) uchun darslik sifatida tasdiqlangan. (Guvohnoma № 396-19) Toshkent «IQTISOD-MOLIYA» 2011 A. XOLIQOV (127-128-b)